

Dyslexiebeleid

JFC

Inhoudsopgave

Inleiding	pagina 3
Wat is dyslexie?	pagina 3
Dyslexiebeleid deel I	pagina 6
Screeningstraject dyslexie	pagina 6
Vermoedens dyslexie	pagina 7
Dyslexiebeleid deel II	pagina 8
Een officiële dyslexieverklaring	pagina 8
Faciliteiten	pagina 8
Faciliteitenpas	pagina 9
Compensaties	pagina 9
Dispensatie	pagina 11
Ondersteuning en begeleiding	pagina 11
Betrokkenen dyslexiebegeleiding	pagina 12

Inleiding

Het dyslexiebeleid beschrijft op welke manier leerlingen met (een vermoeden van) dyslexie zo optimaal mogelijk begeleid kunnen worden op het Johannes Fontanus College (JFC). Onderwijs en zorg op het JFC zijn erop gericht dat ook dyslectische leerlingen een eerlijke kans krijgen om een diploma te halen dat passend is bij de capaciteiten van de leerling. Het onderstaande beleid is in grote mate ontleend aan c.q. afgeleid van het landelijke Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

Uitgangspunten:

- Aansluiten bij het Dyslexieprotocol Voortgezet Onderwijs.
- De leerling staat centraal.
- De leerling en zijn ouders zijn medeverantwoordelijk.
- Bouwen aan een geïntegreerde aanpak, d.w.z. steeds meer binnen de les en steeds minder buiten de les.
- De begeleiding is erop gericht om een leerling met minimale extra inspanning – en dat kan soms nog veel zijn – een maximaal resultaat te laten behalen.
- Afstemming tussen docenten en begeleiders c.q. contactpersonen dyslexie.

Wat is dyslexie?

Het JFC in Barneveld hanteert de definitie zoals deze is geformuleerd door de Stichting Dyslexie Nederland (SDN) en onderschrijft daarmee ook de uitgangspunten die hebben geleid tot deze definitie:

“Dyslexie is een leerprobleem dat gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.”

Bij de onderkenning van dyslexie in het voortgezet onderwijs gaat het om:

het criterium van de achterstand

- De beheersing van het lees- en/of spellingniveau (accuratesse en/of vlotheid) ligt significant onder het niveau dat vereist is in de (onderwijs)situatie waarin de leerling de lees- en spellingvaardigheid functioneel moet toepassen.

het criterium van didactische resistentie

- Ondanks adequate remediërende instructie en begeleiding in het verleden (primair onderwijs) of gedurende een periode in het voortgezet onderwijs, blijven de problemen in het aanleren en toepassen van lezen en/of spellen op woordniveau bestaan.

Dyslexie heeft niet alleen consequenties voor de talen, maar voor alle vakken die een beroep doen op functioneel lezen en schrijven. Dyslexie tast de functionele geletterdheid aan als een leerling door problemen met technisch lezen meer moeite heeft om een tekst te begrijpen of als spellingproblemen bij het schrijven (formuleren) invloed hebben op de constructie van een tekst, waardoor de boodschap minder goed overkomt.

Niet alle problemen doen zich (in gelijke mate) bij een individuele leerling voor. Er is bij dyslexie altijd sprake van een persoonsgebonden profiel.

Deze leerlingen doen vaak extra hun best, besteden vele uren aan huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende. Veel leerlingen verliezen hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op. Ze vermijden uiteindelijk, zoals ook veel volwassenen, datgene waar ze moeite mee hebben.

Dyslexie is een handicap die niet te verhelpen is. Ook niet met extra hulp en aandacht. Wel kunnen we de gevolgen van dyslexie beperken door de leerlingen met dyslexie extra faciliteiten aan te bieden. Hulp en ondersteuning zijn gedurende de hele schooltijd noodzakelijk, want een leerling met een handicap heeft recht het onderwijs te doorlopen op een manier die aangepast is aan zijn of haar mogelijkheden.

Dyslexiebeleid

Het dyslexiebeleid van het JFC bestaat uit twee delen:

Deel I: Diagnose en begeleiding van leerlingen met het vermoeden van dyslexie.

Het komt voor dat bij leerlingen pas in het voortgezet onderwijs dyslexie wordt vermoed. Vaak gaat het hierbij om leerlingen die hun zwakke technische lees- en spellingvaardigheden hebben kunnen compenseren met goede verbale vaardigheden en een goede algemene kennis van de wereld. In dit gedeelte wordt beschreven welk traject van toetsing en begeleiding aangeboden wordt op het JFC voor deze leerlingen.

Deel II: De begeleiding van leerlingen met een officiële dyslexieverklaring.

In dit gedeelte wordt beschreven op welke faciliteiten en begeleiding een leerling met dyslexie recht heeft gedurende zijn schoolloopbaan het JFC.

Deel I: Diagnose en begeleiding van leerlingen met het vermoeden van dyslexie

Screeningstraject dyslexie

In de brugklas op het JFC organiseren we een dyslexiescreening. Als er sprake is van dyslexie, is dit in veel gevallen al op de basisschool vastgesteld. Soms zijn er twijfels, maar is er om verschillende redenen nooit onderzoek gedaan. In de brugklas willen we daarom alsnog de mogelijkheid bieden om te onderzoeken of er sprake is van dyslexie als er duidelijke vermoedens zijn en als de leerling hierbij gebaat is.

Niet alle leerlingen die moeite ervaren met (technisch) lezen en/of spelling hebben dyslexie. Om voor een dyslexieverklaring in aanmerking te komen, moet aan een aantal specifieke criteria worden voldaan. Dit kan alleen maar worden aangetoond op basis van een zorgvuldig onderzoeksproces. Daarom duurt de gehele dyslexiescreening op het JFC een schooljaar. Na iedere fase wordt met ouder(s)/verzorger(s) en mentoren gecommuniceerd of een leerling in aanmerking komt voor een volgende ronde in het traject. Dit is uiteraard niet verplicht en ouders kunnen op ieder moment aangeven dat hun zoon/dochter niet verder gaat in het traject. Ook zijn ouders altijd vrij om buiten school onderzoek te laten doen.

Als een leerling in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek betekent dit niet automatisch dat er een dyslexieverklaring wordt afgegeven. Uit het onderzoek kan blijken dat er onvoldoende aanwijzingen zijn om de diagnose dyslexie vast te stellen.

Als er wel sprake blijkt te zijn van dyslexie, ontvangt de leerling een dyslexieverklaring. Op basis daarvan heeft de leerling recht op de faciliteiten die in deel twee van dit dyslexiebeleid aan de orde komen.

Het screeningstraject dyslexie ziet er als volgt uit:

Ronde 1 (september/oktober):

Alle brugklasleerlingen maken een stilleestoets en een woorddictee. Op basis van de scores en achtergrondinformatie van de basisschool worden leerlingen geselecteerd die doorgaan naar ronde 2.

Ronde 2 (november/december):

Bij de geselecteerde leerlingen worden twee individuele leestesten en een zinnendictee afgenomen. Op basis van alle verzamelde informatie tot dan toe worden leerlingen geselecteerd die doorgaan naar het hulptraject.

Hulptraject (januari-maart):

De geselecteerde leerlingen krijgen één keer in de week op school extra hulp bij technisch lezen en/of spelling. Om dyslexie vast te kunnen stellen moet de hardnekkigheid van de problemen kunnen worden aangetoond.

Ronde 3 nameting (april):

Na afloop van het hulptraject worden nogmaals twee individuele leestesten en een zinnendictee afgenomen. Op basis van alle verzamelde informatie tot dan toe worden leerlingen geselecteerd die in aanmerking komen voor een dyslexieonderzoek.

Dyslexieonderzoeken (mei/juni):

De orthopedagoog verzorgt de afname van de dyslexieonderzoeken. De kosten voor een dyslexieonderzoek zijn 150 euro. De leerling wordt uitgenodigd voor twee testmomenten. Het eerste testmoment is een groepsgewijze afname van de NIO (Nederlandse Intelligentietest voor Onderwijsniveau). Het tweede testmoment is individueel. Aan ouder(s)/verzorger(s) zal per mail een vragenlijst worden toegestuurd met de vraag deze in te vullen en te retourneren.

Uitkomsten dyslexieonderzoeken (juni/juli):

De orthopedagoog verwerkt alle resultaten in een onderzoeksverslag. Vervolgens worden de uitkomsten besproken met een GZ-psycholoog die binnen ons samenwerkingsverband werkzaam is. De GZ-psycholoog bepaalt uiteindelijk of er een dyslexieverklaring wordt afgegeven. Ouder(s)/verzorger(s) en de leerling worden door de orthopedagoog uitgenodigd voor een gesprek op school om de uitkomsten te bespreken.

Vermoedens dyslexie

Soms merken docenten signalen op bij een leerling die een vermoeden van dyslexie oproepen. Ook ouder(s)/verzorger(s) van een leerling kunnen een vermoeden van dyslexie met betrekking tot hun zoon/dochter hebben. In deze situaties kan de mentor dit signaal doorgeven aan één van de dyslexiecoaches of de orthopedagoog. Zij kunnen terugkijken in de screeningsgegevens en in het verdere dossier van de leerling. Op basis daarvan volgt een terugkoppeling. Na het brugklasjaar is er in principe geen mogelijkheid meer om dyslexieonderzoek binnen school uit te voeren. Ouder(s)/verzorger(s) zijn uiteraard altijd vrij om buiten school op zoek te gaan naar de mogelijkheden voor dyslexieonderzoek.

Deel II: De begeleiding van leerlingen met een officiële dyslexieverklaring

Een officiële dyslexieverklaring

Een dyslexieverklaring is een document waarop staat dat er bij de betreffende leerling sprake is van dyslexie. Een dyslexieverklaring is gebaseerd op een onderzoek door een psycholoog/orthopedagoog en moet voldoen aan drie voorwaarden die door de Stichting Dyslexie Nederland zijn gesteld. Het gaat om de volgende voorwaarden:

1. Een onderkende diagnose

Er moet aangetoond worden dat er ondanks extra hulp een significante achterstand is op lezen/of spellinggebied ten opzichte van leeftijdgenoten (didactische resistentie).

2. Een verklarende diagnose

Welke (cognitieve) factoren roepen het leerprobleem op of houden het in stand?

3. Een indicerende diagnose

Hierin staat een analyse van de te verwachten onderwijsbelemmeringen als gevolg van dyslexie. Er worden globale richtlijnen gegeven voor de aanpak.

Het is een taak van de ouder(s)/verzorger(s) ervoor te zorgen dat bij aanmelding op het JFC een kopie van zowel de dyslexieverklaring met het bijbehorende onderzoeksverslag als de kopieën van verslagen/evaluaties van eerder geboden hulp worden aangeleverd. In de meeste gevallen worden deze gegevens met toestemming door de basisschool opgestuurd.

Faciliteiten

Iedere leerling die een geldige dyslexieverklaring met een bijbehorend onderzoeksverslag kan overhandigen, krijgt een faciliteitenpas. Op deze pas staan de faciliteiten vermeld waar de leerling gebruik van kan maken. Er is een aantal standaardfaciliteiten waar iedere dyslectische leerling gebruik van kan maken. Daarnaast wordt per leerling bekeken wat nodig en mogelijk is.

Faciliteitenpas

De faciliteitenpas dyslexie is een soort 'contract' tussen de leerling met dyslexie en het JFC. Deze pas wordt aan het begin van klas 1 en bij de overstap naar de bovenbouw gemaakt en overhandigd aan de leerling. Zo nodig kan deze tussentijds worden aangepast. Als school vinden wij het belangrijk dat de aanbevelingen opgevolgd worden. Wanneer er onduidelijkheden zijn, neemt de leerling contact op met de mentor. Mocht dat niet tot het gewenste resultaat leiden, dan neemt de leerling contact op met de dyslexiecoaches of de orthopedagoog.

Van de dyslectische leerling wordt ook verwacht dat hij zich aan een aantal afspraken houdt. De leerling is zelf verantwoordelijk voor het gebruik van de faciliteitenpas en onderneemt zelf actie wanneer het gebruik ervan in de les niet naar wens verloopt. De kaart mag niet misbruikt worden voor het niet of slechts ten dele maken of leren van het huiswerk.

Compensaties

1. Vermindering van toetsvragen/extra toetstijd

In de onderbouw is het vanwege praktische redenen niet mogelijk om een leerling extra tijd te geven bij repetities en toetsen. Iedere 50 minuten moeten zowel de docenten als de leerlingen van les wisselen. Daarom is er in de onderbouw gekozen voor een vermindering van toetsvragen. Iedere repetitie/toets bevat een aantal vragen met een sterretje(*) die overgeslagen mogen worden.

In de bovenbouw geldt in toetsweken dat een leerling recht heeft op een tijdsverlenging van 20 procent. Bij de examens geldt een tijdsverlenging van maximaal 30 minuten. Bij luistertoetsen in de bovenbouw krijgt de dyslectische leerling extra leestijd.

2. Aangepaste beoordeling spelling en gebruik spellingcontrole

In de onderbouw wordt bij de talen een aangepaste beoordeling van de spelling gehanteerd. In iedere vaksectie zijn hier afspraken over gemaakt. Voor alle vakken geldt dat spelling geen puntenverlies op mag leveren als spelling geen onderdeel van de beoordeling is. Uiteraard mogen spellingfouten wel worden aangegeven.

In de bovenbouw komt de aangepaste beoordeling van de spelling te vervallen, omdat deze compensatie bij de examens niet is toegestaan. Bij de talen vormen andere vaardigheden (zoals lezen, luisteren en spreken) een steeds groter onderdeel van de toetsing waardoor spelling een minder zwaar aandeel krijgt in de uiteindelijke cijfers. Bij het onderdeel schrijven blijft spelling uiteraard een rol spelen. Volgens de examenreglementen is hierbij het gebruik van spellingcontrole toegestaan voor dyslectische leerlingen.

3. Auditieve ondersteuning en voorleessoftware

Dyslectische leerlingen met ernstige leesproblemen kunnen baat hebben bij auditieve ondersteuning en voorleessoftware. Dit biedt ondersteuning bij het technisch lezen waardoor de leerling zich kan richten op het begrip van de te lezen tekst.

Op het JFC wordt gewerkt met het programma Kurzweil van Lexima. Teksten kunnen door deze software worden voorgelezen en op deze manier zelfstandig worden verwerkt door de leerling. De leerling kan de software ook gebruiken om eigen geschreven werk te laten voorlezen en op die manier te controleren. De voorleessoftware kan zowel thuis bij het leren als op school bij het maken van toetsen worden ingezet. Tevens is het mogelijk om via Dedicon digitale schoolboeken te bestellen. De kosten hiervan worden door school betaald en kunnen worden gedeclareerd. Het is van belang dat de leerling vaardig is in het gebruik van de software. Daarom is het een vereiste dat de leerling ervaring heeft met het gebruik van Kurzweil of vergelijkbare software. Als dit nog niet het geval is, dient eerst een cursus van een dagdeel in een schoolvakantie bij Lexima te worden gevolgd. Om te starten met het gebruik van Kurzweil op het JFC dient een aanvraag bij de dyslexiecoaches te worden ingediend. Zij zullen dit proces verder begeleiden.

Bij de examens is het mogelijk om gebruik te maken van Kurzweil of van ingesproken examens (Daisy-bestanden). Het gebruik van Kurzweil of Daisy is alleen toegestaan als de leerling hier ervaring mee heeft. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in de bovenbouw met de betreffende leerlingen besproken door de examencommissie.

Voor het lezen van boeken kan de leerling zelf gebruik maken van de dienst Passend Lezen. Iedereen met een dyslexieverklaring tot 18 jaar kan gratis gebruik maken van deze dienst. Een grote collectie boeken is ingesproken en kan via de website www.passendlezen.nl worden gedownload en beluisterd. Het is aan te raden om het boek erbij te houden tijdens het luisteren en mee te lezen.

Bij het leren voor de talen kan gebruik gemaakt worden van auditieve ondersteuning via verschillende websites. De methodewebsite van de talen biedt vaak de mogelijkheid om de woorden te beluisteren. Ook overhoorwebsites als www.wrts.nl en www.quizlet.nl bieden deze mogelijkheid.

4. Overige faciliteiten

In individuele situaties kan besproken worden of andere aanpassingen noodzakelijk en mogelijk zijn. Het betreft faciliteiten die niet standaard worden aangeboden. Het besluit om dit soort faciliteiten in te zetten, wordt altijd pas genomen na uitvoerig overleg met alle betrokkenen (leerling, ouders, docent, contactpersoon dyslexie). Een voorbeeld is het gebruik van spellingkaarten. Dit is niet toegestaan bij de examens. Daarom willen we de leerling hier niet afhankelijk van maken. Een ander voorbeeld is het mondeling overhoren. Om praktische redenen is het onmogelijk dit standaard aan te bieden. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan dit een enkele keer worden overwogen.

Voor sommige leerlingen geldt dat ze het heel erg vervelend vinden om onvoorbereid een klassikale leesbeurt te krijgen. Sommige leerlingen kunnen het klassikaal nakijken of aantekeningen maken niet goed bijhouden. In dit soort gevallen wordt met de betreffende leerling en docent bekeken en besproken wat de mogelijke oplossingen hiervoor zijn.

Dispensatie

De vakken Nederlands en Engels zijn op alle onderwijsniveaus verplichte examenvakken. Voor de overige moderne vreemde talen (Frans en Duits) zijn er wettelijk geen mogelijkheden tot een vrijstelling in de onderbouw. In de bovenbouw zijn soms keuzes te maken in het vakkenpakket waardoor de moderne vreemde talen zoveel mogelijk kunnen worden vermeden.

Ondersteuning en begeleiding

Leerlingen die in de brugklas op het JFC starten en al een dyslexieverklaring hebben, worden aan het begin van het schooljaar bijeengeroepen. Er wordt kennisgemaakt en uitleg gegeven over praktische zaken rondom de faciliteiten. Leerlingen kunnen hier hun eerste vragen stellen.

Daarnaast worden deze leerlingen uitgenodigd voor enkele ondersteuningslessen. Deelname is niet verplicht. Er worden vier bijeenkomsten georganiseerd van één lesuur in de week in de periode tussen de herfst- en kerstvakantie. De ondersteuningslessen worden verzorgd door de dyslexiecoaches en de orthopedagoog. Er wordt aandacht besteed aan leerstrategieën en handige tips.

Om de leerlingen met dyslexie goed in beeld te houden, is het doel in de onderbouw één keer per jaar een voortgangsgesprek met de leerlingen te voeren. We doen dit in de brugklas aan het einde van het schooljaar, en in de tweede en derde klas halverwege het schooljaar. Op deze manier wordt de leerling gezien en gehoord. Bovendien hebben we in beeld wat een leerling nodig heeft en of er eventueel actie ondernomen moet worden.

Leerlingen met dyslexie kunnen altijd contact opnemen met de dyslexiecoaches of orthopedagoog. Het is mogelijk om enkele begeleidingsmomenten in te plannen om leerlingen wat extra uitleg of hulp te geven. Structurele hulp bij specifieke vakken is helaas niet mogelijk. In die gevallen is (externe) bijles wellicht een passende oplossing.

Betrokkenen dyslexiebegeleiding

Dyslexiecoaches

Op het JFC zijn twee vakdocenten ook werkzaam als dyslexiecoach. Op de website van het JFC is onder begeleiding-dyslexie te vinden wie dat zijn. Hier staan tevens hun contactgegevens. De dyslexiecoaches zijn het eerste aanspreekpunt met betrekking tot vragen rondom faciliteiten en dyslexiebegeleiding. Ook zijn zij betrokken bij de uitvoering van de dyslexiescreening.

Orthopedagoog

De orthopedagoog die in dienst is van het JFC is voor een gedeelte betrokken bij de dyslexiebegeleiding. De orthopedagoog adviseert en ondersteunt bij de uitvoering van de dyslexiebegeleiding. Binnen het screeningstraject is de orthopedagoog verantwoordelijk voor de selectiemomenten en voert de orthopedagoog de dyslexieonderzoeken uit. Een GZ-psycholoog vanuit het Samenwerkingsverband is hierbij supervisor en beslist over het al dan niet toekennen van een dyslexieverklaring.

Vakdocent/mentor

Een begripvolle houding van de vakdocent c.q. mentor ten opzichte van de dyslectische leerling is van groot belang. Fundamenteel is de acceptatie van het probleem: dyslexie is niet tijdelijk, maar blijvend. Leerlingen met hardnekkige lees- en spellingproblemen worden nooit leerlingen zonder lees- en spellingproblemen, ongeacht de maatregelen die genomen worden. Dyslectische leerlingen zijn niet ongeconcentreerd of ongemotiveerd, maar zijn veelal in de loop van de jaren gedemotiveerd geraakt. Om deze reden wordt van de docent verwacht dat hij de nadruk legt op wat de leerling wel kan, concrete bewoordingen gebruikt tijdens het lesgeven en bijvoorbeeld vraagt *hoe* de leerling zijn werk heeft aangepakt. Belangrijk is ook dat er tijdens de les gebruik gemaakt wordt van de verschillende zintuigen (horen, zien en doen). Daarnaast wijst de vakdocent de leerling op de mogelijkheid gebruik te kunnen maken van ingesproken boeken en andere hulpmiddelen voor het betreffende vak.

De vakdocent merkt als eerste wanneer een leerling vast dreigt te lopen bij zijn vak. Hij houdt rekening met datgene waar dyslectische leerlingen tegenaan kunnen lopen, geeft indien nodig hulp in de les. Wanneer een vakdocent vindt dat de extra ondersteuning niet heeft geleid tot het gewenste resultaat, geeft hij dat door aan de mentor en de dyslexiecoach. De dyslexiecoach kan adviezen geven voor de betreffende leerling en het vak.

De mentor is de contactpersoon op school. Hij is op de hoogte van het gedrag en de resultaten van de leerling en kan een vraag c.q. probleem inbrengen bij het zorgteam.

Leerling

Van de dyslectische leerling wordt een positieve houding en voldoende inzet verwacht. Daarnaast wordt van de dyslectische leerling verwacht dat hij zelf aangeeft als hij vastloopt bij vakken of als de begeleiding naar zijn gevoel niet goed verloopt. Dit kan bij de mentor of de dyslexiecoach. Bij so's/repetities/toetsen is het prettig wanneer de leerling een hoofdletter D bovenaan het antwoordenblad noteert. De docent is dan bij het nakijken direct alert en kan hier rekening mee houden.

Ouder(s)/verzorger(s)

Wat kan ik als ouder doen om mijn zoon/dochter te ondersteunen? De belangrijkste taak van ouders is om het kind te blijven bemoedigen en ondersteunen bij het leren omgaan met dyslexie. Niet alle kinderen vinden het prettig om door hun ouders geholpen te worden. Wil een leerling wél geholpen worden, dan kan de ouder een rol spelen bij het oefenen en trainen met lezen. Samen lezen of voorlezen en vooral ervoor zorgen dat de leerling lezen leuk gaat/blijft vinden. Daarom is het van belang dat een kind boeken kiest die aansluiten bij zijn/haar leefwereld. Belangrijk is dat ouders hun kinderen stimuleren regelmatig te lezen. Een paar keer per week 10 tot 15 minuten heeft meer effect dan 1x per week een uur. Tenslotte is het belangrijk dat ouders goed luisteren naar de signalen die hun kind afgeeft en die doorgeeft aan school.

Ouders kunnen bijdragen door:

- Toezien op het voldoende oefenen met digitaal oefenmateriaal (meegeleverde methodesoftware en oefenstof op de website van de methode).
- Het stimuleren van een goede werkverzorging.
- Tijdig contact opnemen met de docent van een vak dat niet lukt of met de dyslexiecoach.
- Het regelen van hulpmiddelen als voorleessoftware en digitale boeken.